

Gion Nándor

Aranyat talált

III.

Tölgyesi Mihály talán három vagy három és fél hónapot ült a tömlöcben, maga sem tudta megállapítani, mert eléggé sötét cellába zárták, kezdetben egyedül volt egy négy ágyas, azaz négy priccses fölkében, a félhomályban futkározó svábbogarakat taposott agyon fűzők nélküli bakancsaival, pirkadatkor egy vastagkarú bajuszos börtönőr kondérban valamilyen meghatározatlan színű és ízű lötyöt hozott reggelire, a kondért letette a cella betonpadlójára, nem szólt semmit, verni kezdte Tölgyesi Mihályt, gumibottal és ököllel ütött a fejére, gyomrára, a bordáira. Tölgyesi Mihály az első napokban nyikkanás nélkül tűrte a verést, kezeivel a fejét védte, a hallgatag börtönőr befejezte az ütegelést, egy kanál reggelit mért a pléh tányérba, fogta a kondért és ment tovább, léptei kongóan visszhangoztak a folyosó kövein, Tölgyesi Mihály a bordáit tapogatta, azután elfogyasztotta ételadagját. Elmondása szerint, ilyenkor nagyon élénken visszaemlékezett gyermekkorára.

Kemény nevelést kapott kisgyermekként. Sokgyermekes Zöld-utcai családban nőtt fel, hatan voltak testvérek, ebből öt lány, ő volt az egyetlen fiú, a lányokat anyjuk tisztességgel nevelte, ő azonban elvadult a sok lány között, ahogyan növekedett, egyre kevesebbet tartózkodott otthon, a Zöld-utcai fiúkkal bandába verődve a határt járta, görgödinnyét, almát, körtét és barackot lopott és sokat verekedett a kátyi szerb gyerekekkel. Apja Tölgyesi Márton kistermetű, zömök kubikus volt, egy temerini bandával járta a vidéket, a temerini kubikusok legjobbak a világon a maguk szakmájában, messzire is elhívták őket, Tölgyesi Márton legfeljebb hetente vagy kéthetente járt haza, tisztálkodás után elrendezte a családi ügyeket, elvadult fiát időnként széles nadrágszíjjal igyekezett megszelídíteni, a fenytés addig tartott, amíg bömbölt a gyerek, ha elhallgatott és szóltanul tűrte a verést, apja visszacsatolta derekára a szíjat, megsimogatta a fiú fejét és illedelmes viselkedésre intette.

Tölgyesi Márton kubikolás közben halt meg, egy vályogfal omlott rá, pillanatok alatt kiszorította belőle a lelket, a fia azonban addigra már egész életére megtanulta, hogy férfi embernek zokszó nélkül kell tűrni a fájdalmakat, később a kocsmákban is összeszorított fogakkal és elnémultan verekedett.

A budapesti börtönben ellenben visszajára fordult az apai okítás. Más cellákban is verték a rabokat, Tölgyesi Mihály onnan keservesen ordításokat hallott, és a jajveszékelések alapján úgy ítélte meg, hogy az ordítókat rövidebb ideig ütegelik, mint őt. Elkezdett tehát ő is üvöltözni, és jól számított, a vastagkarú börtönőr már csak fele annyi ideig verte, mint korábban, a tizedik vagy a tizenkettedik napon már egyáltalán nem bántalmazta, kimerte neki a reggeli lötyöt, leült az egyik ágyra és végre megszólalt.

– Szeretném, ha tudnád, hogy én egyáltalán nem haragszom rád.

– Ezt örömmel hallok – mondta Tölgyesi Mihály, miközben mohón kanalazta korpaízű reggelijét.

– Kijelölték, hogy reggelenként kiket kell megvernem – mondta a börtönőr. – Parancsba adták. Tudod, hogy van ez...

– Tudom – nyugtatta meg Tölgyesi Mihály. – A parancsot teljesíteni kell. A maga helyében én is ezt tettem volna.

– Tulajdonképpen nem is vagyok igazi fegyőr – magyarázkodott szomorúan a tagbaszakadt férfi. – Kovácsmester vagyok. Monoron volt egy jólmenő kovács műhelyem. Értem a szakmát. Monoron és környékén mindenki tisztelte Jakubcsek János kovácsmestert és családját.

– Magát Jakubcsek Jánosnak hívják?

– Igen. És tiszteltek az emberek. De egy napon a hatóság lefoglalta műhelyemet és mindent elhordtak. Az üllöt, a kalapácsokat, a fogókat, sőt még a patkószögeket is. Nem értem, hogy a hatóságoknak mire kellenek a patkószögek?

– Talán a lovak patkolására – mondta Tölgyesi Mihály. – De emberi körmök fészegetésére is megfelelnek.

– Felajánlották, hogy menjek el valamelyik pesti gépgyárba dolgozni – folytatta panaszkodását Jakubcsek János. – Én azonban nagyon feldühödtem a méltánytalanságon, beálltam inkább fegyőrnék. A börtönökben is kerestek megbízható munkás származású embereket. Hát jelentkeztem. Bár az emberek mindig csak Jakubcsek János kiváló kovácsmesterre fognak emlékezni.

– A továbbiakban nevezhetném Szögnélküli Jánosnak? – kérdezte Tölgyesi Mihály?

– Miért?

– Magyarosabban hangzik. Meg aztán úgy is elvitték a patkószögeit. És a Szögnélküli János nemcsak magyaros, hanem előkelőbb is. Élt valamikor egy angol király, akit Földnélküli Jánosnak híttak.

– Sohasem hallottam róla.

– Sokáig én sem hallottam róla. Évekkel ezelőtt azonban háborús bolyongásom közben bekéredzkedtem egy kiművelt falusi asszony házába. Adtam neki három kézigránátot, ő pedig viszonzásul adott nekem fél kiló sót. Kellemes éjszakát töltöttem nála, reggel pedig a nincstelenségről beszélünk, és ő említette Földnélküli János angol királyt.

A szomorú fegyőr ráérősen elgondolkozott a hallottakon, majd pedig azt mondta:

– Tulajdonképpen mindig utáltam ezt az idéttlen Jakubcsek nevet. Valahogy idéttlenül hangzik. Bár a kovács szakmában...

– Maradjunk akkor a Szögnélküli Jánosnál – javasolta Tölgyesi Mihály.

A fegyőr felállt, kezébe vette a kondért.

– Többé már nem foglak verni – mondta. – Ezentúl csak faggatni foglak. Válaszolj okosan.

Tölgyesi Mihály az oldalát tapogatta, és megkönnyebbülten azt mondta:

– Azt hiszem egyetlen bordám sem tört el. Ezért életem végéig hálás leszek magának.

Cellatársat is kapsz a mai nap folyamán – mondta Szögnélküli János. – Glázer Lajosnak hívják az illetőt. Vele jó lesz vigyáznod, ne fecsegj előtte túl sokat, rendkívül veszélyes imperialista ügynök. Úgy hallottam, hogy hamarosan felakasztják.

Tölgyesi Mihály megígérte, hogy vigyázni fog, Szögnélküli János pedig kiment a folyosóra és bezárta a cella ajtaját. Később távolabbról ordítások hallatszottak.

Glázer Lajost valamikor délután lökték be a cellába. Ötven év körüli cingár ember volt, bár a korát kissé nehezen lehetett megállapítani, az arca ugyanis bevolt dagadva és kékre-zöldre színeződött. Leroskadt az egyik ágyra, nem szólt semmit, révetegen bámulta a futkározó csótányokat.

Tölgyesi Mihály is hallgatott vagy félóráig, azután megkérdezte:

– Te vagy az a Glázer Lajos, akit fel akarnak akasztani?

– Nagy hibát követnek el, ha megteszik – mondta a réveteg ember.
– Velem szemben is nagy hibát követtek el – mondta Tölgyesi Mihály
– Téged is felakasztanak?
– Én esetleg megúszom életfogytiglival. Jugoszláv ügynöknek vélnek, de nem vagyok olyan veszélyes imperialista ügynök, mint te.

– Én egyáltalán nem vagyok semmilyen ügynök – mondta Glázer Lajos. – Mindig és kizárólag besurranó tolvaj voltam. Tízéves korom óta. Ennek utána lehet nézni a rendőrségi nyilvántartásban. A háború előtt meg a háborúban is elkaptak néhányszor, de mindig csak lopásért ültettek le, és sohasem vertek meg ilyen kegyetlenül, mint most. Félholtra vertek többször is.

– A besurranó tolvajokat nem szokták félholtra verni – okoskodott Tölgyesi Mihály. – Az állam ellen áskálódó ügynököket azonban nagyon megverik. Tapasztalatból tudom.

– Mondom, hogy nem vagyok semmiféle ügynök – fakadt ki keservesen Glázer Lajos. – Most is tolvajként kaptak el egy kétemeletes ház mögött a budai zöldövezetben.

– Hogyan csináltak belőled ügynököt?

Glázer Lajos elgondolkodott egy ideig, néha mintha gyanakodva pillantott volna Tölgyesi Mihályra, a történetet bizonyára sokszor elmondta már az ütlegek szüneteiben, sohasem hittek neki, de végül igen reménytelenül sokadszor is belekezdett.

– Rossz helyre surrantam be. Napokig figyeltem egy szépséges kétemeletes budai házat a Hűvösvölgyben. A ház valamikor egy tehetős családé lehetett, de a család tagjait kitelepítették, vagy felakasztották, helyükre hat másik család költözött. Kényelmesen elfértek a nagy házban, és ők is tehetősnek látszottak, fényezett, drága bútorokat hurcoltak be az épületbe, szent meggyőződésem, hogy a bútorokat elorozták valahonnan, esetleg előkelő belvárosi lakásokból, nem voltak tehát erkölcsi aggályaim, amikor elhatároztam, hogy magam is körülnézek a házban. Megvártam, amíg befejeződik a költözködés, aztán beosontam az első földszinti lakásba, amelynek fehér ajtajára nagy betűkkel azt írták fel, hogy „Szabó Vladimír”. Nem csalódtam Szabó Vladimírben. A konyhában találtam két ezüst étkészletet, az egyik szobában három aranyórát, a másik szobában egy fiókban kék borítékokat találtam, a legfelsőben pénz volt, nem kevés, de akkor valami kaparászt hallottam az ajtónál, minden borítékot a zsákomba dobtam és kiugrottam az ablakon. Ott három pribék várt és igen durván lefogtak.

– Ennyire ügyetlen lenne egy tapasztalt besurranó tolvaj? – kérdezte Tölgyesi Mihály.

Glázer Lajos megpróbálta menteni szakmai becsületét.

– Nem tudtam, hogy csupa fontos elvtárs költözött a házba, és hogy kirendelt pribékek figyelik a környéket. Az ezüsttel és arannyal és a pénzzel így sem lett volna komolyabb baj, de az egyik kék borítékban állítólag szigorúan titkos adatok voltak. Hiába mondtam, hogy a szigorúan titkos iratokat olvasatlanul bedobtam volna valamelyik szemétkosárba. Két hétig csak azért vertek, hogy áruljam el, melyik szemétkosárba akartam dobni az iratokat, ahonnan egy másik titkos ügynök vitte volna tovább Angliába vagy Amerikába.

– Két heti ütlegelés nem is túl sok államtitkok elrablásáért – morfondírozott Tölgyesi Mihály.

– Csakhogy ezután még egy teljes hónapig vertek, hogy áruljam el, melyik ország titkos szolgálatának dolgozom. Kinomban jóformán a világ összes országát felsoroltam Itáliától Argentínáig, sőt még a buddhistákat és a szabadkőműveseket is megemlítettem. Ekkor végre abbahagyták a verést, közölték velem, hogy fel fognak akasztani, és most itt vagyok. A kótél alatt.

Tölgyesi Mihály valamiért igaznak találta a történetet, úgy gondolta, illene megvizsgálni Glázer Lajost.

– Vannak befolyásos barátaim odakint. Nekem elintézték, hogy csak életfogytiglant kapjak. Talán rajtad is segítenek, ha szólok nekik.

– Hogyan szólsz nekik innen a csótányok közül?

– Majd üzenek Szögnélküli Jánossal.

– Ő kicsoda?

– A fegyőrünk. Nagyon összebarátkoztunk az elmúlt napokban. Néha eljár a keze, de alapjában véve jószívű, segítőkész ember. Kiváló kovácsmester volt valamikor, a lovakat is szereti.

Glázer Lajos nem nagyon bízott a segítségben, de mivel másban nem reménykedhetett, búslakodva azt mondta:

– Üzenj ezzel a Szögnélküli Jánossal. Meghálálnám az életfogytiglant. Rövid időn belül úgyis megszöknék.

– Addig is segíts irtani a svábbogarakat – mondta Tölgyesi Mihály.

Glázer Lajos keservesen felsóhajtott, és majdnem olyan bánatos volt, mint Szögnélküli János, a jószívű fegyőr.

– Ezeket a férgemet nem lehet kiirtani. De megnyugtatja az embert, ha eltipor néhányat. Többször csináltam már.

Így aztán a továbbiakban ketten taposták a svábbogarakat.

Tölgyesi Mihályt másnap Szögnélküli János elvezette egy kicsiny, de világos irodába, ahol egy civilruhás rendőr ült, akit Farkas elvtársnak kellett szólítani. Szigorú és akkurátos ember volt, aprólékosan faggatta Tölgyesi Mihályt szenttamási ismerőseiről, mindenkiről mindent tudni akart, foglalkozásról, családi állapotról, családtagokról, félrelépésekről, szorgalmasan jegyzetelt, később bővítette a kört, a Szenttamáson túli délvidéki ismerősöket is sorra vette. Hosszú hetekig tartott a faggatás, Tölgyesi Mihály nem bánta, örült, hogy világos szobában üldögélhet, tulajdonképpen jól esett visszaemlékezni régi ismerőseire, barátairól csupa jókat mondott, ellenségeit alaposan leszólta, és elégedetten nyugtázta, hogy valaki mindezt gondosan írásba foglalja. Majdnem megkedvelte Farkas elvtársat.

A hosszú hetek alatt Glázer Lajosnak lelappadt és kifehéredett az arca, kedélye is javult, a homályos cellában a svábbogarak pusztítása közben egyre többet mesélt régi besurranásairól. Egyszer például egy nászéjszakát töltött egy francia ágy alatt, az ifjú pár a kötelező szerelmeskedés után valamiért összeverekedett, és Glázer Lajos eközben elvitte a nászajándékokat, máskor fejfelé ereszkedett le a tetőről egy padlásszobába, ahol a látszólagos szegénységben kopott pokrócok között egy nagyon értékes, legalább háromszáz éves faliórát zsákmányolt. Szóval Tölgyesi Mihály igen jól megvolt cellatársával és Farkas elvtárral.

Egyik reggelen, amikor ismét Farkas elvtárhoz tartott, megkérdezte Szögnélküli Jánost:

– Magának nincs véletlenül valami befolyásos ismerőse kint a szabad világban?

– A legbefolyásosabb ismerősöm a keresztapám – mondta a fegyőr. – Ő kántor Vecsésen. Foglalkozása miatt azonban nem kedveli a hatóság mostanában.

– Azért, ha beszél vele, vagy ha levelet ír neki, említse meg, hogy itt ártatlan emberek is sínylődnek a börtönben.

– Okvetlenül megemlítem neki – mondta halálos komolysággal Szögnélküli János.

Tölgyesi Mihály ezután örömmel közölte Glázer Lajossal, hogy jól alakulnak a dolgok, Szögnélküli János eljuttatja üzenetét befolyásos barátainak, Glázer Lajos ezt követően már komolyan reménykedett, hogy mégsem kötik fel, jókedvűen mesélt további besurranó kalandjairól.

Aztán kaptak harmadik cellatársat, egy dühös és nagyon önérzetes vasutast. Csapó Jánosnak hívták, szakadt vasutas egyenruhában támolygott be a cellába, szája és orra be volt dagadva, elmondta, hogy ő már ifjú kora óta meggyőződéses

szociáldemokrata, egyébként állomásfőnök volt egy Szolnok megyei faluban, ellenzi a szociáldemokraták beolvasztását a kommunisták közé, ezt többször is hangoztatta, ezért verték meg, ezért hozták ide.

– Nem hiszem, hogy tíz évnél többet kapok – mondta Csapó János. – Leülöm azt a tíz évet, de utána is igazi szociáldemokrata maradok.

Tölgyesi Mihály és Glázer Lajos kicsit szánakozva, de önérzete miatt irigykedve hallgatták az állomásfőnököt, a továbbiakban azonban jól megvoltak vele, nem volt kellemetlen ember, érdekesen tudott mesélni a magyar vasutak állapotáról.

Néhány nappal később azonban belöktek hozzájuk egy negyedik és igen kellemetlen, otrombán viselkedő férfiút. Nagy darab kese hajú ember volt, arcán nem látszottak ütlegelési nyomok, kezei meglepően ápoltak és párnások voltak. Ápolt kezeivel szélesen kaszált a levegőben, és amint becsukódott mögötte a cellaajtó, lármás bemutatkozásba kezdett, anélkül, hogy bárki bármit kérdezett volna tőle.

– Petkovics Károly a nevem! – mondta hadonászva. – Letartóztattak, mert szerb nótákat énekeltem a Nagykőrúton. De nem ijedek meg ezektől. Szerb nótákat fogok énekelni, még a magyar Parlament előtt is, meg itt ebben a koszos börtönben is.

– Inkább hagyagold a dalikázást – mondta csöndesen Tölgyesi Mihály. – Túl sok szerb nótát hallottam már ebben az életben.

Petkovics Károly rácsodálkozott.

– Talán te is délvidéki vagy?

– Szenttamási vagyok – mondta Tölgyesi Mihály. – De nem mentem vissza, mert attól tartottam, hogy két darabba vágnak egy keresztvágó fűrészszel. Inkább az életfogytiglani börtönt választottam. Ha jól viselkedem, talán előbb is kiengednek.

A hadonászó ember átölelte Tölgyesi Mihály vállát.

– Hiszen mi földiek vagyunk. Bácskaiak! Én Temerinből kerültem ide. Jártál már Temerinben?

– Az apám ott volt kubikos.

Petkovics Károly járkálni kezdett a homályos cellában, lelkesen magyarázott.

– Hamarosan visszamegyek Bácskába, és olyan nótákat énekelek, amelyeket akarok. Szerintem gyalázat ez, amit mostanában Jugoszláviával művelnek a szovjetek és gyáva csatlósai. Bepiszkitanak egy tisztességes országot. Gondolom, te is így vélekedsz.

– Eddig távol tartottam magam a politikától – mondta Tölgyesi Mihály.

Ma már nem lehet megkerülni a politikát! – kiabálta Petkovics Károly. – Nem engedhetjük meg az igaztalan piszkolódást...

Glázer Lajos Tölgyesi Mihály közelébe sündörgött, a fülébe súgta:

– Spicli.

– Temerin a legszebb hely a világon – mondta tovább a magáét Petkovics Károly. – Visszamegyek, az első dolgom az lesz...

– Hogy úszol egy nagyot a Tiszában – mondta Tölgyesi Mihály.

Petkovics Károly elhallgatott egy pillanatra, majd elérzékenyülten bólogatott.

– Nagyot úszom a Tiszában. Felidézem a gyermekkorom nyarait, amikor mindennap a Tiszában úsztam.

– Előtte azonban nyilván elénekelsz néhány szerb nótát az Országház előtt – mondta mosolyogva Glázer Lajos.

– Természetesen. Az ember őrizze meg a büszkeségét minden körülmények között.

– Szarzsák – mondta megvetően Tölgyesi Mihály.

Petkovics Károly lemerevedett, döbbenete nézte Tölgyesi Mihályt.

– Mit mondtál?

– Azt mondtam, hogy szarzsák vagy minden körülmények között. A büszkeséget legfeljebb hírből ismered. Ezenkívül még azt is mondom, hogy Temerin igen messze van a Tiszától, a temerini gyerekek legfeljebb egy satnya patakban pocskolhattak, azután pedig kubikosok lettek. Csak hogy te még kubikos sem voltál.

Petkovics Károly arca elvörösödött, fenyegetően kihúzta magát, Tölgyesi Mihályhoz lépett, megmarkolta mellén az inget.

– Ne merészd nekem azt mondani...

Tölgyesi Mihályt valamiféle jóérzés öntötte el. Eddig csak őt verték, szeretett volna végre visszaütni. Petkovics Károly majdnem egy egész fejjel magasabb volt, mint ő, de az ölelésén, a szorításán érződött, hogy puha ember. Tölgyesi Mihály összeszorította a fogait, ököibe szorította jobbkezét, és egészen letről a térde mellől csapott Petkovics Károly állára. Kemény ütés volt, Tölgyesi Mihály ezt valamikor begyakorolta a szenttamási kocsmákban, ahol azzal vádolták, hogy csal a kártyán. Most úgy érezte, hogy eltört a karja. Az utóbbi időben elszokott a visszaütésektől. A karja szerencsére nem tört el, Petkovics Károly viszont összenyaklott, mint a colostok, elterült a cella közepén, a feje nagyot koppant, szinte megreccsent a betonon, elájult.

Egy ideig közönyösen nézték, aztán Csapó János állomásfőnök egy piszkos zsebkendőt vett elő, megköpdöste és sokáig törölgette az ájult ember arcát és homlokát. Petkovics Károly elég nehezen tért magához, nyögdécselve felkapaszkodott az egyik ágyra, és a továbbiakban nem szólt egy szót sem. Másnap reggel már neki is dagadt és kék volt az arca.

Azon a reggelen Farkas elvtárs minden magyarázkodás nélkül két hatalmas pofont adott Tölgyesi Mihálynak, és csak azután faggatta délvidéki ismerőseiről. Mire visszatért a cellába, Petkovics Károly már nem volt ott.

Három nap múlva már Farkas elvtárs sem volt a helyén. A világos irodában Püspöki Sándor fogadta Tölgyesi Mihályt, aki ámulva legyökerezett, amikor meglátta egykori szakaszvezetőjét.

– Szakaszvezető úr, magából is pribéket csináltak ezek a disznók?! – kérdezte nagy megdöbbenéssel.

Püspöki Sándor kimérten helyre utasította.

– Tölgyesi közlegény, ajánlom, hogy moderálja magát. Üljön le, és ezentúl szólítson őrnagy elvtársnak.

Tölgyesi Mihály leült arra a székre, amelyről hosszú heteken át Farkas elvtársnak vallott, és úgy érezte, visszatért a szerencséjé, majdnem olyan jóérzés öntötte el, mint amikor állon csapta azt a spiclit, aki Petkovics Károlynak nevezte magát.

– Parancsoljon őrnagy elvtárs – mondta készségesen.

– Ezentúl Tölgyesi elvtársnak fogom szólítani, közlegény – mondta még mindig kimérten Püspöki Sándor. – És letegezem. Elvtársi és tegeződő korban élünk. Új világot építünk. Engem azért neveztek ki őrnaggyá, mert eltakarítottam a romokat, és elkezdtem építeni az új világot.

– Ebben én is segítettem, és a továbbiakban is szívesen segítenék. Ha kiengednének a svábbogarak közül.

Püspöki Sándor papírlapokat nézegetett, a homlokát ráncolta, de alapjában véve elégedettnek látszott.

– A börtönben elítélendő módon viselkedtél – mondta. – Majdnem megölted az egyik emberünket.

– Csak egyszer vágtam a pofájába. Nem tehetek róla, hogy beverte a betonba... Mellesleg képzetebb provokátort is küldhetnének rabok közé. Erről a hólyagról két perc alatt kiderült, hogy szarzsák.

Püspöki Sándor úgy bólogatott, mint aki hajlandó elismerni mások igazát is.

– Farkas elvtárs nem egészen járatos még a szakmában. Egy kelekótya és puhány segédkönyvelőt küldött a megrögzött bűnözők közé. Én azonban meg tudom válogatni az embereimet. Még ma kikerülhetsz innen, ha ésnél vagy, és ha hallgatsz a jó szóra.

Tölgyesi Mihály mindig meg volt győződve róla, hogy szerencsés csillagzat alatt született, most azonban mégis ledöbbszött ezen a hirtelen fordulaton. De gyorsan feltalálta magát.

– Teljesen érszél vagyok, és hallgatók a jó szóra – mondta. – Amint kilépek a börtönből, elrohanok Orsikámhoz, azután viszont tényleg csak a jó szóra hallgatók.

– Orsikádhoz már nem férsz be – mondta Püspöki Sándor. – Karikó János visszajött Oroszországból és boldogan él hűségese feleségével.

– Én öt évet saccoltam neki – mondta Tölgyesi Mihály.

– Előbb visszahoztuk. Pedig elég messze volt már. Az Ural hegység túloldalán. Ázsiában.

Tölgyesi Mihály csalódottan nézett fel székéről egykori szakaszvezetőjére.

– Ekkora hatalma van egy rendőrmagynak?

– Ha ügyesen mozog a világban.

– Hát akkor mozogjunk mindketten ügyesen – mondta megfontoltan Tölgyesi Mihály. – Ismerek egy tisztaszemű kispesti fiút, Lékó Zoltánnak hívják, megsegítettem néhányszor, ő pedig százados úrnak szólít engem. Lehet, hogy szerzett magának lakást, esetleg befogadna, ott mindenkor megtalálhat, őrnagy elvtárs, én pedig majd hajlok a jó szóra.

– Leellenőriztük ismerőseidet, Tölgyesi elvtárs – mondta Püspöki Sándor. – Lékó Zoltánt bevonultattuk a hadseregbe. Tényleg tisztaszemű fiú, kiváló céllövő, akár olimpiai bajnok is lehetne. Bizonyára találkozol majd vele, lakása azonban nincs. Nem befogadóképes.

Tölgyesi Mihály továbbra is boldog volt, bár lelkesedése valamelyest alább hagyott. Panaszos hangra váltott.

– Ha jól számolom, a nullán vagyok, talán még annál is lejjebb. Az aranyaim elűsztek, a házamat elvették, asszonyom nincsen, otthonom sincs... Egyetlen tisztaszemű barátomból mesterlövészt faragnak.

Püspöki Sándor egy kulcsosomót vett elő a zsebéből, maga elé tette az asztalra.

– Kétszobás lakást kaphatsz nagyon jó helyen a belvárosban. A Madách téren az ötös szám alatt. Persze időnként át kellene osonnod szülőföldedre, bizonyos információk beszerzése céljából.

– Hajlandó vagyok mindenrová elmenni, ahol nincsenek svájbogarak – mondta Tölgyesi Mihály, és elvette a kulcsokat. – Ha kell, még Josip Broz Tito búvóhelyét is felderítem, aztán agyonbombázzhatják.

– Kezdetben kissé lejjebbről indulunk – mondta Püspöki Sándor. – Indulás előtt rövid kiképzésen esel át.

– Állok elébe – mondta lelkesen Tölgyesi Mihály, és felállt székéről.

– Szedd össze a cókódokat, rendezkedj be a lakásban, a napokban majd meglátogatlak.

Tölgyesi Mihály mérhetetlenül boldog volt, mégsem állhatta meg, hogy rá ne kérdezzék:

– Mondja, őrnagy elvtárs, maga hogyan keveredett ebbe a csűrhebe?

Püspöki Sándor nem válaszolt teljes egyenességgel.

– Pipogyák lettünk a háború befejeztével. A kakastollas csendőröket félrelökték, az új biztonsági emberek meg csak bambán toporogtak mindenféle garázdaság közepette. Ez különösen a déli határvegeken volt jellemző. A szerb partizánok például úgy sétáltak át a határon, mint én vagy te a Madách tér egyik oldaláról a másikra. Még Szegeden is szabadon garázdálkodtak, embereket raboltak el és vertek agyon. A kommunisták, vagyis az oroszok véget vetettek ennek. Néhány hős partizánt föbelőttek, azóta a szerbek őrtornyokat és bunkereket építenek a határ mellett, és nem flangálnak csonka hazánkban. Igaz, megszállt ország lettünk, de idővel majd kiutáljuk az oroszokat. Ehhez azonban jól képzett, fegyelmezett emberekre lesz szükség.

– Ismerek egy jól képzett, fegyelmezett embert – mondta Tölgyesi Mihály. – Velem kornyadozik a zárkában. Glázer Lajosnak hívják, nagyon ügyes besurranó tolvaj, alkalomadtán hasznát vehetnénk. Egy buta félreértés miatt azonban fel akarják akasztani.

– Tudok róla – mondta Püspöki Sándor. – Ezen a héten őt is szabadon engedjük.

– Egy vasutas is velem nyomorog a zárkában. Becsületes magyar ember...

– Azon a marhán nem tudok segíteni – mondta Püspöki Sándor. – Politizál. Öt évet fog kapni.

Tölgyesi Mihály vigyázba vágta magát és tisztelgett.

– Mindent megértettem, őrnagy elvtárs. Mérhetetlenül hálás vagyok. Énrám halálomig számíthat. Glázer Lajosra is. Sőt még Csapó János állomásfőnökre is.

– Menjél már a fenébe – mondta unottan Püspöki Sándor.

Tölgyesi Mihály halkán füttyörészve ment ki a folyosóra, és ott azt mondta Szögnekülű Jánosnak.

– Adja át üdvözetemet keresztapjának. Jó éneklést kívánok neki a vasárnapi nagymiséken.

– Átadom – mondta rezzenetlen arccal és értetlenül Szögnekülű János, és elkísérte cellájához Tölgyesi Mihályt.

Tölgyesi Mihály a zárkában már régi nagyképű modorára váltott.

– Vasárnap keress fel a Madách tér ötben – mondta Glázer Lajosnak. – Az első emeleten lakom, a nevedet már kiirták az ajtóra.

Sárgaréz lapra vészték rá.

Cellatársai úgy bámultak rá, mint egy örültre, vagy mint egy csodatevőre.

– Dehát... engem fel akarják akasztani... – dadogott Glázer Lajos.

– Felejtsd el – legyintett hanyagul Tölgyesi Mihály, miközben két piszkos inget gyömöszölt be börtöncéljába. – Befolyásos barátaim megkapták az üzeneteimet, és beindultak. Az imént tárgyaltam egy rendőrtábornokkal, én még a mai napon kimegyek a szabad világba, a hét folyamán pedig te is kikerülsz innen. Vasárnap várlak.

Glázer Lajos szinte félajultan dőlt el az ágyán.

– Ha ez igaz... százszor megcsókolom a kezdetet. És ezerszer megcsókolom a tábornok úr cipőjét.

– A tábornok elvtárs egészen mást vár el tőled. Körültekintőbb akciókat, és a tiszta haszon húsz százalékát.

– Kilencven százalékot is szívesen adok...

– A tábornok elvtárs szerény ember, egyáltalán nem jellemző rá a mohóság – mondta Tölgyesi Mihály. – Csak hát ő is a piacról él. Legyen harminc százalék. Ezt azonban kellő rendszerességgel nyálazd le a kezembe és én majd továbbítom.

– Természetesen... természetesen... – habogta Glázer Lajos, és felült az ágyán.

– Rólam is szólhattál volna néhány jó szót a tábornok barátodnak – mondta bánatosan Csapó János.

Tölgyesi Mihály szemrehányóan és majdnem sértődötten végigmérte az önértetes vasutat.

– Minek nézel te engem? Lelketlen tuskónak? Persze, hogy szóltam rólad. Megfeleztük a büntetésedet. Legfeljebb öt évet kapsz. Ennyit akár fejenállva is kibírsz.

Most már Csapó János is úgy bámult Tölgyesi Mihályra, mint egy jóságos csodatevőre, és ő is dadogva beszélt.

– Lehet... lehet, hogy egyszer még állomásfőnök leszek Mezőtúron vagy Kisújszálláson... Ha bajba kerülnél..., ha kenyérgondjaid lennének, mindenkor felveszlek forgalmistának.

– Köszönöm – mondta Tölgyesi Mihály. – Egyszer mindenképpen körülnézek Mezőtúron és Kisújszálláson.

– Én továbbra is megmaradok szociáldemokratának – mondta az önérzetes állomásfőnök.

– Semmi kifogásom ellene. De erről ne pofázz túl sokat. Ezt a tábornok elvtárs üzeni.

Körülbelül egy óra múlva Szögnélküli János kinyitotta a cella vasajtáját, és Tölgyesi Mihályt kiengedték a napfényes utcára. Elment a Madách térre, beköltözött az első emeleti lakásába, amelyben kissé kopott, de masszív és kényelmes bútorok voltak, a konyhában egy kiló barna kenyeret is talált, és hónapok után végre nem kellett csótányokkal küszködnie.

Mindaz egy keddi napon történt, csütörtökön meglátogatta Püspöki Sándor, pénzt adott neki, nem túl sokat, éppen annyit, hogy naponta egyszer lemehetett a sarki kocsmába, ahol híg pótkávét ivott, bablevest, virslit vagy főtt kolbászt evett, ezután általában elfogyasztott egy korsó sört is, vagy ha nem volt sör, valamiféle üdítőt, amitől émelygett a gyomra, de ezzel együtt is jól érezte magát.

Vasárnap Glázer Lajos csöngetett be hozzá, kezét csókolt neki, és átadott egy ezüst fedelű zsebórát, útközben ugyanis besurrant egy lakásba, ahol eléggé szegényes zsákmányt szerzett, egyetlen zsebóra volt a harminc százalék. A későbbiekben azonban Glázer Lajos már eredményesebben dolgozott, és egyre bőségesebbek lettek a harminc százalékok értékciókkel és pénzben.

Püspöki Sándor is rendszeresen eljárt hozzá. Kezdetben Farkas elvtárs jegyzeteit bogarászták át, amely hosszú lista volt Tölgyesi Mihály délvidéki ismerőseiről és azoknak jellemzéseiről. Állítólag ekkor szóba került az én nevem is.

Tölgyesi Mihály elmondása szerint Püspöki Sándor parancsba adta:

– Ezt a Rojtos-Gallait okvetlenül szervezd be nekem.

Tölgyesi Mihály eleinte állítólag vonakodott, de lehet, hogy csak hízelegni akart, amikor elmondta nekem az egész történetet. Állítólag imígyen vonakodott:

– Rojtos-Gallai István módfellett óvatos és ravasz ember. Ő az örökös túlélő fasizmusban és kommunizmusban, szerb világban és magyar világban. Még a kártyákat is jobban kezeli, mint én.

– Ilyen emberre van szükségünk – mondta Püspöki Sándor őrnagy. – Okvetlenül szervezd be. Dolgozz meg a fizetésedért.

Tölgyesi Mihály élvezte a szabad életet, természetesen megígért mindent, Püspöki Sándor pedig közölte vele:

– Hamarosan útnak indulsz. Jól fogod érezni magad. Csupa jó baráttal találkozol majd. Szegedre a tisztaszemű Lékó Zoltán kíséri el. Vonattal utaztok. Onnan autóval mentek Bácsalmásra. Ott is barátok várnak, és később természetesen Szenttamáson is. Mi legyen a fedőneved?

– Százados úr – vágta rá egyből Tölgyesi Mihály. – Lékó Zoltán százados úrként ismer, nem szeretnék csalódást okozni neki.

– Rendben van – mondta rövid töprengés után Püspöki Sándor. – Felőlem lehetsz százados. Vigyázz magadra.

Ezután alaposan átbeszélték a kiküldetés részleteit, és Tölgyesi Mihály egy ködös őszi reggelen a Nyugati pályaudvaron vonatra szállt Lékó Zoltánnal, az ifjú mesterlövészszel, aki mindvégig tisztelettelően százados úrnak szólította.

A szegedi állomás előtt egy terepjáró várta őket két orosz katonával. Az egyik katona, akinek nem volt rangjelzése, a volánnál ült, a másik hadnagy rangjelzéssel a hátsó ülésen, combján hosszú csövű puskát dajkált. Lékó Zoltán üdvözölte az oroszokat, azok visszabólintottak és nem szóltak semmit. Tölgyesi Mihály a sofőr mellé, Lékó Zoltán pedig a hadnagy mellé ült. Horgos felé indultak, a határ előtt jobbra kanyarodtak egy dűlőútra, lassan zötykölődtek, nyelték a port, és továbbra sem beszélgettek.

A határ túloldalán feltűnt egy őrtorony, a tetején fegyveres jugoszláv katona posztolt. Az orosz hadnagy lecsavarta az ablakot, a puská csövével az őrszemre irányította, de a zökkenők elbizonytalanították, a fegyver csöve állandóan kilengett.

– Add ide azt a puskát, tovaris – mondta Lékó Zoltán.

Elvette a hadnagytól a puskát és lőtt. A hosszú csövű fegyver akkorát dörrent az autóban, mint egy kisebb fajta ágyú, a jugoszláv őrszem a kilátó korlátjára borult.

– Most már mehetünk gyorsabban – mondta Lékó Zoltán, és visszaadta a puskát az orosz hadnagnak.

A sofőr gyorsított, Tölgyesi Mihály elismerően nézett hátra a tiszta szemű fiúra, és kissé döbbenetesen megkérdezte:

– Erre miért volt szükség?

– Foglalkoztatni kell a szerbeket – mondta Lékó Zoltán. – Napközben nem mernek majd az őrtorony közelébe menni, éjszaka fogják lehozni hősi halottukat, az őrzőket is megerősítik a környéken, maga pedig közben átsurran a határon Bácsalmásnál.

Tölgyesi Mihálynak kissé összeszorult a gyomra, évek óta nem látott már halott katonát, de azért tartotta magát, és megdicsérte Lékó Zoltánt.

– Már kamasz korodban is tudtam, hogy jószemű és biztoskezü fiú vagy. Amikor megettettek kukoricával Budapesten azon a hideg tavaszi reggelen.

A terepjáró kikövezett útra kanyarodott, még inkább felgyorsított. Jó óra múlva egy tanya udvarán álltak meg Bácsalmás határában. Az udvar közepén a kútra támaszkodva Margith Gábor, a híres szenttamási kocsmái verekedő várakozott.

Tölgyesi Mihály igen csalódott lett.

– Nekem azt ígérték, hogy jó barátokkal fogok találkozni. – mondta. – Margith Gáborra egyáltalán nem számítottam.

– Sok szerencsét, százados úr – mondta Lékó Zoltán.

Tölgyesi Mihály kiszállt a kocsiból, Lékó Zoltán pedig a két orosz katonával kifarolt az udvarból.

Tölgyesi Mihály elindult Margith Gábor felé, mosolygott, Margith Gábor elkomorult arccal nézte, ő sohasem volt mosolygós ember. Nagyon komolyan szólalt meg.

– Mindig tudtam, hogy a kis Tölgyesi Miska túléli a háborút és a nagy verekedéseket. Még én sem bírtalak agyonverni az Uglár kocsmban.

– Rosszul emlékszel – mondta Tölgyesi Mihály. – Az Uglár kocsmban egymás mellett verekedtünk. Kiszórtuk a tuki legényeket.

– Akkor bizonyára a Kiss János kocsmbájában ütöttelek le.

– Igen. Előtte azonban befakasztottam a fejedet egy széklábbal.

– De azután nagyon eltaknyolódtál... Még mindig csalsz a kártyán?

– Téged bármikor kisufflizlak.

Ezután összeölelkeztek, még Margith Gábor is elnevette magát.

– Ma éjjel átvizlek a határon.

– Mostanában ezzel foglalkozol? – kérdezte Tölgyesi Mihály.

– Ha megfizetnek érte. Látod, ideiglenesen tanyát is kaptam... Egyébként egészen véletlenül kerültem erre. Hallottam, hogy itt gyülekeznek a szenttamási és a temerini magyar menekültek. Sok rémült bácskai magyar, akik aztán itt még jobban megrémültek. Mert még erre is a szerb és horvát ordítózás járta. A maradék Magyarországon. Azt mesélték, hogy a felhergelt délszláv honfitársaink levelet írtak Titonak, hogy Bácsalmást, Baját és Mohácsot is csatolja Jugoszláviához. Ha már ilyen jó a széljárás.

– Itt is vannak szerbek, horvátok?

– Kevesen, de azok nagytorokúak. Találkoztam velük a kocsmban. Néhányat meglékeltem közülük a késemmel, ettől kissé

megszelídültek, de nem eléggé. Azután jöttek a kommunisták, és egy éjszaka begyűjtöttek vagy húsz előcsahost. Azóta magyarul megy a beszéd Magyarországon. Tudod, nekem teljesen mindegy, hogy milyen izmusban élek, csak magyar legyek...

– Szenttamáson jártál a háború óta?

– Engem ott még most is főbe lőnének két perc leforgása alatt – mondta Margith Gábor. – Hiszen a községházán szolgáltam a magyar időkben. Kétszer azért hazamentem, de csak éjszaka. Először az a Barbulov nevű sánta nyikhaj felakasztotta magát házuk padlásán, másodszer Pivnicski Szávót agyontaposták a lovai a saját istállójában... Ha esetleg bajba kerülnél, üzenj értem.

– Miért kerülnék bajba?

– Nem mész egyedül.

– Hogy-hogy nem megyek egyedül? – kérdezte meglepetten Tölgyesi Mihály.

– Bakó Pétert is veled küldik.

Tölgyesi Mihály egyszerre nagyon megijedt.

– Azt a barmot? Aki a Milacskínál szolgált a Rajda testvérekkel? Szégyellt már magyarul beszélni...

– Ezt az ökröt küldik veled.

– De hát az biztos lebukás... Kinek jutott az eszébe?

Margith Gábor széttárta a karjait.

– Nem tudom. De ha úgy látod jónak, leszúrom, amint átlépünk a határon. Azután elkotorjuk a homokban. Most azonban menjünk be a tanyára és üdvözöld kedvesen minden idők legbutább bácskai magyar béresét. A társadat.

(Folytatjuk)